

Rolnummer 4987
Arrest nr. 146/2011 van 5 oktober 2011

A R R E S T

In zake : het beroep tot vernietiging van artikel 26, 3°, van de wet van 23 december 2009 houdende diverse bepalingen inzake volksgezondheid, ingesteld door de vzw « Jurileven » en anderen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit rechter J.-P. Snappe, waarnemend voorzitter, voorzitter M. Bossuyt, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Moerman, J. Spreutels, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul en F. Daoût, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van rechter J.-P. Snappe,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van het beroep en rechtspleging*

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 29 juni 2010 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 1 juli 2010, hebben de vzw « Jurileven », met zetel te 1040 Brussel, Louis Hapstraat 198, de vzw « Pro Vita », met zetel te 1081 Brussel, Simonisplein 15, en de vzw « Jongeren voor het Leven », met zetel te 1081 Brussel, J. Besmestraat 132, beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 26, 3°, van de wet van 23 december 2009 houdende diverse bepalingen inzake volksgezondheid (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 29 december 2009).

De Ministerraad heeft een memorie ingediend, de verzoekende partijen hebben een memorie van antwoord ingediend en de Ministerraad heeft ook een memorie van wederantwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 7 juli 2011 :

- zijn verschenen :

. Mr. F. Belleflamme, advocaat bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partijen;

. Mr. J.-F. De Bock en Mr. V. De Schepper, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers P. Nihoul en T. Merckx-Van Goey verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van het belang van de verzoeksters

A.1.1. De vereniging zonder winstoogmerk « Belgische Juristen-Vereniging voor het Leven – Jurileven » verantwoordt haar belang bij het vorderen van de vernietiging van artikel 26, 3°, van de wet van 23 december 2009 « houdende diverse bepalingen inzake volksgezondheid » door het gegeven dat zij de bevordering beoogt van de eerbied voor het menselijk leven en de integriteit van de persoon, beschouwd als een rechtssubject vanaf zijn conceptie en in alle stadia van zijn bestaan.

De verenigingen zonder winstoogmerk « Pro Vita » en « Jongeren voor het Leven » verantwoordt hun belang bij het vorderen van de vernietiging van dezelfde wetsbepaling door erop te wijzen dat hun maatschappelijk doel bestaat in de bevordering van de eerbied voor het menselijk leven en de integriteit van de persoon, in alle stadia van zijn ontwikkeling, vanaf de conceptie tot de natuurlijke dood.

A.1.2. De verzoeksters zijn van mening dat het toestaan van de handelingen die worden beoogd in artikel 3, § 4, tweede lid, van de wet van 19 december 2008 « inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek », zoals vervangen bij de bestreden bepaling, de integriteit aantast van de persoon gedefinieerd als een rechtssubject vanaf zijn conceptie.

Zij voegen eraan toe dat zij talrijke regelmatige en concrete acties voeren in verband met hun maatschappelijk doel, zoals gerechtelijke beroepen, betogingen of petitie voor de eerbied voor het leven en het gezin, het opstellen van dossiers met betrekking tot ethische kwesties, of nog, het controleren van de wetgevingswerkzaamheden in verband met de eerbied voor het leven.

De verzoeksters leiden ten slotte uit het arrest nr. 68/2010 van 10 juni 2010 af dat de vernietiging van artikel 26, 3°, van de wet van 23 december 2009 tot gevolg zou hebben hun belang bij het vorderen van de vernietiging van de oorspronkelijke versie van artikel 3, § 4, tweede lid, van de wet van 19 december 2008 te doen herleven.

A.2. Volgens de Ministerraad beschikken de verzoeksters niet over een belang om de vernietiging van de bestreden bepaling te vorderen.

Hij onderstreept in de eerste plaats dat noch het onderwerp van die bepaling, noch het doel ervan vergelijkbaar zijn met het onderwerp en het doel van de wet van 3 april 1990 « betreffende de zwangerschapsafbreking, tot wijziging van de artikelen 348, 350, 351 en 352 van het Strafwetboek en tot opheffing van artikel 353 van hetzelfde Wetboek » en van de wet van 28 mei 2002 « betreffende de euthanasie », twee wetten die het voorwerp hebben uitgemaakt van beroepen tot vernietiging die twee van de drie verzoeksters hebben ingesteld en die respectievelijk door het arrest nr. 39/91 van 19 december 1991 en het arrest nr. 4/2004 van 14 januari 2004 ontvankelijk zijn bevonden. De Ministerraad voert aan dat de wet van 19 december 2008 betrekking heeft op medische toepassingen op de mens en het wetenschappelijk onderzoek, en de bescherming en verbetering van het menselijk bestaan mogelijk maakt, zodat een vernietiging of een beperking van de gevolgen van die wet niet verenigbaar zou zijn met het maatschappelijk doel van de verzoeksters.

De Ministerraad voert ook aan dat, gelet op de wijze waarop artikel 3, § 1, van de wet van 19 december 2008 het toepassingsgebied van die wet definieert, een vernietiging van de bestreden bepaling tot gevolg zou hebben het aantal uit die wet voortvloeiende regels uit te breiden die van toepassing zouden zijn op het menselijk lichaamsmateriaal, zodat een dergelijke vernietiging het omgekeerde effect zou hebben van wat de verzoeksters nastreven.

De Ministerraad voegt eraan toe dat de bevordering van het menselijk leven en de integriteit van de persoon samenvallen met het algemeen belang.

A.3. De verzoeksters verwijzen in hun wederantwoord naar de motieven van het arrest nr. 68/2010 in verband met de ontvankelijkheid van het vorige beroep tot vernietiging dat zij hebben ingesteld. Zij zijn van mening dat de Ministerraad, door de ontvankelijkheid van het onderhavige beroep te betwisten, het gezag van dat arrest ter discussie stelt, arrest waarin is geoordeeld dat dat beroep noodzakelijk was voor het behoud van het belang van de verzoeksters bij het vorderen van de vernietiging van de oorspronkelijke versie van artikel 3, § 4, tweede lid, van de wet van 19 december 2008.

De verzoeksters merken ten slotte op dat, volgens de rechtspraak van het Hof, het perspectief van de verergering van de situatie van een verzoeker als gevolg van de vernietiging van een bestreden bepaling diens belang bij het vorderen van die vernietiging niet doet verdwijnen.

A.4. De Ministerraad repliceert dat het arrest nr. 68/2010 niet verklaart in welke zin de oorspronkelijke versie van artikel 3, § 4, tweede lid, van de wet van 19 december 2008, die toen werd aangevochten, niet losstaat van het maatschappelijk doel van de verzoeksters, zodat de Ministerraad niet zou kunnen worden verweten het gezag van gewijsde van dat arrest niet in acht te nemen.

Hij merkt ten slotte op dat een eventuele vernietiging van de bestreden bepaling de verzoeksters niet de kans zou bieden dat hun situatie gunstiger wordt geregeld, aangezien het enige gevolg erin zou bestaan het toepassingsgebied van de wet van 19 december 2008 uit te breiden.

Ten aanzien van het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11, in samenhang gelezen met de artikelen 22 en 22bis van de Grondwet

A.5. De verzoeksters voeren aan dat artikel 3, § 4, tweede lid, van de wet van 19 december 2008, zoals vervangen bij de bestreden bepaling, een onverantwoord verschil in behandeling invoert tussen de foetus *in vitro* en de foetus *in vivo*. Uit het feit dat bepalingen van internationaal recht, burgerlijk recht en sociaal recht de belangen van het ongeboren kind beschermen, leiden de verzoeksters af dat dat laatste belang erbij heeft niet het voorwerp van discriminaties uit te maken.

Zij voeren ook aan dat dezelfde wetsbepaling een verschil in behandeling invoert tussen, enerzijds, de « ouders » van embryo's *in vitro* en, anderzijds, de « ouders » van embryo's en foetussen *in vivo*.

De verzoeksters preciseren dat de bestreden bepaling ertoe leidt dat, bij de wegneming of het gebruik van embryo's en foetussen *in vivo*, de regels opgenomen in artikel 7, § 4, in artikel 8, § 1, eerste lid, 4°, in artikel 8, § 2, in artikel 10, § 4, in artikel 13, eerste lid, en in artikel 20, § 2, van de wet van 19 december 2008 buiten toepassing worden gelaten, terwijl die regels van toepassing zouden zijn bij de wegneming of het gebruik van embryo's en foetussen *in vitro*. Daarnaast merken zij op dat artikel 3, § 4, eerste en tweede lid, van de wet van 19 december 2008 de waarborgen en de beperkingen in verband met de wegneming en het gebruik van embryo's en foetussen *in vitro* die voortvloeien uit de wet van 11 mei 2003 « betreffende het onderzoek op embryo's *in vitro* » en uit de wet van 6 juli 2007 « betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten » bevestigt, terwijl de wet van 19 december 2008 niet voorziet in beperkingen voor de wegneming en het gebruik van embryo's en foetussen *in vivo*.

De verzoeksters zijn van mening dat die verschillen in behandeling niet verantwoord zijn. Zij merken op dat de parlementaire debatten die zijn voorafgegaan aan de aanneming van de bestreden bepaling het niet mogelijk maken die verschillen te begrijpen. Zij stellen bovendien dat die verschillen niet zouden kunnen worden verantwoord door een zogenaamde ontstentenis van onderzoek en van manipulaties met embryo's *in vivo*, vermits het « Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de Biogeneeskunde, inzake biomedisch onderzoek », gedaan te Straatsburg op 25 januari 2005, getuigt van het bestaan van dergelijke praktijken en van de noodzaak om die te reglementeren. Ten slotte voeren zij aan dat de situatie van het embryo *in vivo* meer bescherming vereist dan die van het embryo *in vitro*.

A.6.1. De Ministerraad repliceert dat artikel 3, § 4, tweede tot vijfde lid, van de wet van 19 december 2008 de bekritiseerde verschillen in behandeling niet invoert. Hij voegt eraan toe dat geen enkele van de bepalingen van die wet een onderscheid maakt tussen de foetussen *in vitro* en de foetussen *in vivo*.

De Ministerraad is bovendien van mening dat de in het derde tot vijfde lid van artikel 3, § 4, van de wet van 19 december 2008 beoogde situaties dermate specifiek zijn dat zij niet kunnen worden vergeleken met de andere situaties. In verband met het derde lid merkt hij op dat het medisch gezien niet verantwoord is te eisen dat de wegneming van mannelijke gameten plaatsheeft onder de verantwoordelijkheid van een arts. In verband met het vierde lid onderstreept de Ministerraad dat het redelijk is de regels in verband met de overbrenging van het menselijk lichaamsmateriaal niet toe te passen op mannelijke gameten die bedoeld zijn om onmiddellijk te worden toegepast op de vrouwelijke partner van de donor. In verband met het vijfde lid merkt de Ministerraad op dat de wet van 6 juli 2007 van toepassing blijft, zodat het gebruik van alle overtallige embryo's is onderworpen aan een overwogen instemming.

A.6.2. De Ministerraad voert vervolgens aan dat het eerste middel niet ontvankelijk is in zoverre het de toepassing van de wet van 11 mei 2003 aanklaagt. Hij merkt in dat verband op dat het beroep geen betrekking heeft op het enige lid van artikel 3, § 4, van de wet van 19 december 2008 waarin naar die wet wordt verwezen.

In verband met de verwijzing naar de wet van 6 juli 2007 in artikel 3, § 4, tweede lid, van de wet van 19 december 2008 merkt de Ministerraad op dat die wet van 6 juli 2007 niet het voorwerp uitmaakt van het beroep en niet alleen van toepassing is op het embryo *in vitro*. Hij voegt eraan toe dat artikel 3, § 4, tweede lid, van de wet van 19 december 2008 de manipulatie van een dergelijk embryo niet anders regelt dan die van het embryo of de foetus *in vivo*.

In ondergeschikte orde verklaart de Ministerraad niet in te zien hoe de niet bestreden bepalingen van de wet van 19 december 2008 niet aan de oorsprong van de bekritiseerde verschillen in behandeling zouden kunnen liggen.

A.6.3. De Ministerraad is van mening dat het gegeven dat het Koninkrijk België het « Aanvullend Protocol bij het Verdrag voor de rechten van de mens en de Biogeneeskunde, inzake biomedisch onderzoek » gedaan te Straatsburg op 25 januari 2005, niet heeft ondertekend, niet betekent dat het embryo en de foetus *in vivo* minder beschermd zouden zijn dan het embryo en de foetus *in vitro*.

A.6.4. De Ministerraad merkt ten slotte op dat de verzoeksters niet uiteenzetten in welke zin de bestreden bepaling onbestaanbaar zou zijn met de artikelen 22 en 22*bis* van de Grondwet.

Ten aanzien van het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 22bis van de Grondwet, in samenhang gelezen met het « fundamenteel recht op de menselijke waardigheid », met artikel 2.1 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 6 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en met artikel 6 van het Verdrag inzake de rechten van het kind

A.7. De verzoeksters voeren aan dat artikel 3, § 4, tweede lid, van de wet van 19 december 2008, zoals vervangen bij de bestreden bepaling, de wegneming van een embryo en van een foetus *in vivo* toestaat, alsook het gebruik ervan met het oog op « onderzoek of toepassing », handelingen die voordien bij de wet verboden waren.

Zij merken op dat het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, met een arrest van 9 oktober 2001 (C-377/98, *Koninkrijk der Nederlanden t. Europees Parlement en Raad van de Europese Unie*), het bestaan van een fundamenteel recht op de menselijke waardigheid heeft erkend. Zij verklaren ook dat het « ongeboren kind » recht heeft op het leven en op de eerbiediging van zijn fysieke integriteit, waarbij zij in dat verband verwijzen naar een arrest van het Hof van Cassatie van 11 februari 1987, naar een arrest van hetzelfde Hof van 22 december 1992, alsook naar een arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens van 13 februari 2003 (grote kamer, *Odièvre t. Frankrijk*, § 45). Zij zijn van mening dat artikel 22*bis* van de Grondwet een *standstill*-verplichting omvat, zodat het elke betekenisvolle achteruitgang in de bescherming van de daarin erkende rechten verbiedt.

De verzoeksters zijn van mening dat de parlementaire voorbereiding van de bestreden bepaling niet aangeeft welk dwingend belang de aantasting van de voormelde rechten verantwoordt.

A.8.1. Volgens de Ministerraad is het middel niet ontvankelijk omdat noch artikel 6 van het Verdrag inzake de rechten van het kind, noch artikel 22*bis* van de Grondwet rechten toekennen aan een « ongeboren kind ».

A.8.2. In ondergeschikte orde voert hij aan dat de in artikel 22*bis* van de Grondwet opgenomen rechten niet absoluut zijn.

Hij is van mening dat de handelingen die worden beoogd in de bestreden bepaling, die duidelijk en nauwkeurig is, geen niet-redelijk evenredige aantasting van het recht op het leven van het ongeboren kind of diens recht op de eerbiediging van zijn fysieke integriteit inhouden. Hij preciseert dat die handelingen, in zoverre zij betrekking hebben op een embryo of op een foetus, alleen kunnen worden gesteld voor preventieve, therapeutische of diagnostische doeleinden – die nauwkeurig en wetenschappelijk onderbouwd zijn – of voor een nauwkeurig en relevant doel inzake wetenschappelijk onderzoek.

De Ministerraad voegt, enerzijds, eraan toe dat die bepaling een doel van individuele gezondheid – wat betreft de overwogen toepassingen op de mens – en een doel van volksgezondheid – wat betreft het wetenschappelijk onderzoek – nastreeft en, anderzijds, dat de wegneming en het gebruik van embryo's en foetussen *in vivo* evenredig zijn met dat doel.

A.8.3. De Ministerraad voert ten slotte aan dat de bestreden bepaling geen betekenisvolle achteruitgang inhoudt van de graad van bescherming van de rechten van het ongeboren kind die in artikel 22*bis* van de Grondwet worden beoogd.

Uit de parlementaire voorbereiding van de bestreden bepaling leidt hij af dat de wet van 19 december 2008 rekening houdt met de richtlijn 2004/23/EG van het Europees Parlement en de Raad van 31 maart 2004 « tot vaststelling van kwaliteits- en veiligheidsnormen voor het doneren, verkrijgen, testen, bewerken, bewaren en distribueren van menselijke weefsels en cellen » en moet worden samengelezen met andere eerder bestaande

wetgevingen. Hij merkt in dat verband op dat de wet van 3 april 1990, alsook de artikelen 348 en 350 van het Strafwetboek de integriteit van het ongeboren kind beschermen.

Bovendien is hij van mening dat de wet van 19 december 2008 de eerder bestaande reglementeringen aanvult en waarborgt tegen de risico's van ontsparing of misbruik bevat.

Ten slotte voert hij aan dat de bestreden bepaling tot doel heeft de integriteit van de mens en van het kind te waarborgen.

- B -

B.1.1. De wet van 19 december 2008 «inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek» is in beginsel van toepassing op «de donatie, de wegneming, het verkrijgen, testen, bewerken, conserveren, bewaren, distribueren en gebruiken van menselijk lichaamsmateriaal, bestemd voor de toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek» (artikel 3, § 1, eerste lid, van die wet).

Artikel 3, § 4, van de wet van 19 december 2008 bepaalde oorspronkelijk :

«De bepalingen van deze wet gelden onverminderd de bepalingen van de wet van 11 mei 2003 betreffende het onderzoek op embryo's *in vitro*.

Onverminderd de wet van 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten, stelt de Koning, bij in Ministerraad overlegd besluit, de lijst van de artikelen van onderhavige wet vast die van toepassing zijn op de donatie, de wegneming, de handelingen en het gebruik wanneer gameten, gonaden, fragmenten van gonaden, embryo's of foetussen hiervan het voorwerp zijn.

Het in artikel 2, g), van de wet van 6 juli 2007 bedoelde fertiliteitscentrum wordt gelijkgesteld met een bank voor menselijk lichaamsmateriaal voor de toepassing van deze wet.

De handelingen met gameten en embryo's kunnen uitsluitend worden verricht door de in het vorige lid bedoelde fertiliteitscentra ».

B.1.2. Artikel 26, 3°, van de wet van 23 december 2009 houdende diverse bepalingen inzake volksgezondheid vervangt het tweede lid van die bepaling door de volgende tekst :

«Onverminderd de bepalingen van de wet van 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten, zijn de bepalingen van deze wet, met uitzondering van de artikelen 7, § 4, 8, § 1, eerste lid, 4°, en § 2,

en 10, § 4, van toepassing op de donatie, de wegneming, de handelingen en het gebruik wanneer gameten, gonaden, fragmenten van gonaden, embryo's of foetussen hiervan het voorwerp zijn.

De bepaling van het tweede lid van deze paragraaf geldt niet voor artikel 4, § 1, en voor artikel 13, eerste en derde lid, in geval van wegneming van mannelijke gameten.

De bepaling van het tweede lid van deze paragraaf geldt niet voor artikel 4, § 2, in het geval van partnerdonatie van mannelijke gameten die onmiddellijk ter plaatse worden toegepast op de vrouwelijke partner met het oog op de voortplanting.

De bepaling het tweede lid van deze paragraaf geldt niet voor artikel 20, § 2, in de gevallen het een gebruik van embryo's of foetaal menselijk lichaamsmateriaal betreft of gameten of gonaden met het oog op het tot stand brengen van embryo's ».

Ten aanzien van het belang van de verzoekende partijen

B.2.1. Artikel 142, derde lid, van de Grondwet en artikel 2, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof leggen iedere rechtspersoon die een beroep tot vernietiging instelt, de verplichting op te doen blijken van een belang.

Van het vereiste belang doen enkel de personen blijken wier situatie rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt door de bestreden norm. De *actio popularis* is niet toelaatbaar.

Wanneer een vereniging zonder winstoogmerk die niet haar persoonlijk belang aanvoert, voor het Hof optreedt, is vereist dat haar maatschappelijk doel van bijzondere aard is en, derhalve, onderscheiden van het algemeen belang; dat zij een collectief belang verdedigt; dat haar maatschappelijk doel door de bestreden norm kan worden geraakt; dat ten slotte niet blijkt dat dit maatschappelijk doel niet of niet meer werkelijk wordt nagestreefd.

B.2.2. De eerste verzoekende partij leidt haar belang bij het vorderen van de vernietiging van artikel 26, 3°, van de wet van 23 december 2009 af uit het feit dat, luidens artikel 3 van haar huidige statuten (bekendgemaakt in de bijlagen bij het *Belgisch Staatsblad* van 19 april 2007), haar doel bestaat in « de bevordering van de eerbied voor het menselijk leven en de integriteit van de persoon, rechtssubject vanaf de conceptie en in alle stadia van zijn bestaan ».

B.2.3. Dat maatschappelijk doel is onderscheiden van het algemeen belang.

B.2.4. De wet van 19 december 2008 is in beginsel van toepassing op de donatie, de wegneming, het verkrijgen, testen, bewerken, conserveren, bewaren, distribueren en gebruiken van menselijk lichaamsmateriaal bestemd voor de toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek (artikel 3, § 1, eerste lid, van die wet).

De bestreden bepaling heeft tot doel het toepassingsgebied van die wet af te bakenen voor bepaalde delen van dat materiaal, namelijk de gameten, de gonaden, fragmenten van gonaden, de embryo's of de foetussen.

Aangezien de regels waarvan het toepassingsgebied met name wordt gedefinieerd door de bestreden bepaling, de eerbied voor het menselijk leven, in de zin van het maatschappelijk doel van de eerste verzoekende partij, rechtstreeks en ongunstig kunnen raken, doet zij blijken van het vereiste belang om de vernietiging ervan te vorderen.

B.2.5. Er dient niet te worden onderzocht of de twee andere verzoekende partijen eveneens doen blijken van het vereiste belang om die bepaling te bestrijden.

Ten aanzien van het eerste middel

B.3. Uit de uiteenzetting van het verzoekschrift tot vernietiging blijkt dat het eerste middel betrekking heeft op de grondwettigheid van artikel 3, § 4, tweede en vijfde lid, van de wet van 19 december 2008, gewijzigd bij artikel 26, 3°, van de wet van 23 december 2009.

Het Hof wordt verzocht zich uit te spreken over de bestaanbaarheid van die bepaling met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre de bestreden bepaling, ten aanzien van de wegneming en het gebruik, een verschil in behandeling zou invoeren tussen de foetussen *in vitro* en de foetussen *in vivo*, alsook een verschil in behandeling tussen, enerzijds, de « ouder » van een embryo *in vitro* en, anderzijds, de « ouder » van een embryo en van een foetus *in vivo*.

B.4. Het bestaan van beide verschillen in behandeling die in het middel worden aangeklaagd, veronderstelt dat de bestreden bepaling het statuut van het embryo of de foetus *in vivo* anders regelt dan dat van het embryo of de foetus *in vitro*.

De bestreden bepaling past echter dezelfde regeling toe met betrekking tot enerzijds, het embryo of de foetus *in vivo* en, anderzijds, het embryo of de foetus *in vitro*.

B.5. Het eerste middel steunt op een verkeerde lezing van de bestreden bepaling en is derhalve niet gegrond.

Ten aanzien van het tweede middel

B.6. Uit de uiteenzetting van het verzoekschrift tot vernietiging blijkt dat het tweede middel betrekking heeft op artikel 3, § 4, tweede lid, van de wet van 19 december 2008, vervangen bij artikel 26, 3°, bij de wet van 23 december 2009.

Het Hof wordt verzocht zich uit te spreken over de bestaanbaarheid van die bepaling met artikel 22bis van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 2.1 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 6, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, en met artikel 6, lid 1, van het Verdrag inzake de rechten van het kind, in zoverre de bestreden bepaling voortaan de « wegneming » en het « gebruik » van embryo's *in vivo* en van foetussen *in vivo* zou toestaan voor toepassingen op de mens of met het oog op wetenschappelijk onderzoek.

B.7. Het embryo is « de cel of het functioneel geheel van cellen met een leeftijd tussen de bevruchting en een ontwikkeling van acht weken en met het vermogen, door hun ontwikkeling, te leiden tot de geboorte van een menselijk persoon » (artikel 2, 4°, van de wet van 19 december 2008), terwijl de foetus « het functioneel geheel van cellen met een ontwikkeling van meer dan acht weken en met het vermogen, door hun ontwikkeling, te leiden tot de geboorte van een menselijke persoon » is (artikel 2, 5°, van de wet van 19 december 2008).

B.8. Artikel 22*bis* van de Grondwet - ingevoegd bij de grondwetsherziening van 23 maart 2000 en gewijzigd bij de grondwetsherziening van 22 december 2008 – bepaalt :

« Elk kind heeft recht op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit.

Elk kind heeft het recht zijn mening te uiten in alle aangelegenheden die het aangaan; met die mening wordt rekening gehouden in overeenstemming met zijn leeftijd en zijn onderscheidingsvermogen.

Elk kind heeft recht op maatregelen en diensten die zijn ontwikkeling bevorderen.

Het belang van het kind is de eerste overweging bij elke beslissing die het kind aangaat.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen deze rechten van het kind ».

B.9. De rechten toegekend aan kinderen door artikel 22*bis* van de Grondwet strekken zich niet uit tot het embryo en de foetus in de zin van de wet van 19 december 2008.

B.10. Het tweede middel is niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt het beroep.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 5 oktober 2011.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

J.-P. Snappe